

TOESPRAAK ROND DE HERDENKING OP 4 MEI EN BEVRIJDING OP 5 MEI

Door burgemeester Ellen van Selm

4 mei 2020

Ieder jaar herdenken we op 4 mei de Tweede Wereldoorlog. In Opsterland doen we dat in alle dorpen. In elk dorp zijn verhalen te vinden en te vertellen over de donkere oorlogstijd. Ieder dorp heeft zijn eigen herinneringen. Alom bekende, maar ook nooit of moeizaam vertelde verhalen. Verhalen over verloren vaders, zonen, dochters en vrouwen, over andere dorpsgenoten en mensen die -soms in het verzet- anderen hielpen.

Ook dit jaar, aan de vooravond van 75 jaar vrijheid, herdenken we de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Maar niet zoals anders. Het is dit jaar niet mogelijk om in elkaars nabijheid de verhalen te vertellen, samen te gedenken en kransen te leggen. Daarom spreek ik u -namens het gemeentebestuur van Opsterland- hier toe, in deze videoboodschap.

Er zijn in Opsterland tien oorlogsmonumenten die ons blijvend herinneren aan de Tweede Wereldoorlog. Ik neem u mee langs een aantal van deze gedenkplaatsen om stil te staan bij de verhalen van die plek en van de oorlog. Verhalen die we 75 jaar later herinneren door ze te blijven vertellen.

Hier in het Mandefjild bij Allardsoog gedenken we ieder jaar op 10 april dat -op die datum in 1945- tien gevangenen werden doodgeschoten door de Duitse bezetter. Dit monument is geadopteerd door de twee basisscholen uit Bakkeveen. Zij leggen hier jaarlijks bloemen neer en lezen gedichten voor. Er is dan een kleine groep mensen aanwezig, waaronder familieleden van de omgekomen mannen. Ook ik mag hier dan een paar woorden spreken. De herdenking op deze plek vind ik ieder jaar weer ontroerend. Rond deze tijd komt het bos weer tot leven; de bomen vullen zich met blad en de vogels laten volop van zich horen. En om in deze omgeving samen met schoolkinderen en familie van de gevallenen stil te zijn, en terug te denken aan deze mannen is heel indrukwekkend. We herdenken hier onder andere het leven van verzetsstrijder Jochem Kazemier uit Veendam. Hij was timmerman van beroep en aan het eind van de oorlog net vader geworden van een babydochtertje. In de dubbele zolder van de bedstee kon hij schuilen, maar hij werd verraden en gevangengezet. Een dag na zijn 32ste verjaardag wordt Jochem op 10 april doodgeschoten. Aan de hand van verhalen van familieleden worden deze 10 levens herinnerd. Het zijn verhalen die de waarde van deze herdenking benadrukken.

In Gorredijk, bij vijf woningen, plaatste de kunstenaar Gunter Demnig in 2016 veertien Stroffelstiennen in de stoep. Deze koperen steentjes herinneren aan de veertien Joodse inwoners van Gorredijk die op die plekken woonden en de Tweede Wereldoorlog niet overleefden. Demnig plaatste tienduizenden van deze steentjes in 18 landen. Om de namen te lezen die erin gegraveerd staan, moet je je hoofd naar je hart buigen. En dat is precies de bedoeling; je struikelt als het ware over zo'n steentje en je staat daardoor stil bij het huis van de Joodse bewoners die een gruwelijk lot troffen. Deze stenen maken dat een huis, een adres, een stoeptegels ineen een plek is voor herdenking. Dat is ook hier zo, op de Langewal, waar op nummer 28 de familie Leefsma woonde. Jozef Leefsma, die een stoffenzaak had in Gorredijk, werd in januari 1945 doodgeschoten nabij Auschwitz. Ook drie van zijn kinderen werden vermoord in Auschwitz en Sobibor.

De stille ommeegang door het dorp Tijnje eindigt bij dit monument op de begraafplaats aan de Breewei. Op het monument 'Voor hen die vielen' staan de namen Jeen Jeninga en Klaas Idzerda, die in het begin van de oorlog sneuvelden als soldaat tijdens een gevecht langs de Grebbelinie. Het was mei 1940 en Jeen en Klaas waren nog maar 19 en 20 jaar oud. Klaas had nog een briefkaart aan zijn ouders geschreven waarin hij zich op zijn verlof verheugt. De afgebroken pilaren aan weerszijde van het monument verwijzen naar hun onvoltooide levens.

Jeen en Klaas zijn niet de enige inwoners van Tijnje die om het leven kwamen. Het dorp werd zwaar getroffen door het verlies van verzetslieden en mensen die hen onderdak boden. Hoe Jeen en Klaas precies om het leven zijn gekomen is nooit duidelijk geworden. Ook is het niet duidelijk hoe het kan dat in 2017 het naamplaatje van Klaas is gevonden in Bergen aan Zee en niet in de buurt van de Grebbeberg. Het zijn de onvoltooide verhalen waarvan soms weer een puzzelstukje opduikt.

Onvoltooide verhalen zijn op meer plaatsen in onze gemeente te vinden. Ook zijn er verhalen die niet bekend waren of pas net aan het licht zijn gekomen

Want lang is gedacht dat Langezwaag helemaal geen oorlogsslachtoffers kende, totdat bij toeval in 2015 het tegendeel bleek. Van de zeven verhalen zijn er inmiddels een paar afgerond, maar ook hier leeft de hoop meer puzzelstukjes te vinden om open eendes mee af te sluiten.

En daarmee komen we bij het slot van mijn verhaal. Na de donkere oorlogsjaren kwam de oorlog officieel op 5 mei 1945 tot een eind en hadden wij onze vrijheid terug. Opsterland werd al op 14 april bevrijd door de Canadezen. Nu 75 jaar later, weten wij wat een kwetsbaar bezit vrijheid is.

Toch is onze vrijheid en de dag van 5 mei het waard om te vieren. Om dankbaar te zijn dat we leven in een vrij land, onze mening kunnen geven, ons kunnen ontplooien en zelf ons leven vorm kunnen

geven. Ook dit jaar. Juist dit jaar, nu we Bevrijdingsdag vieren op een andere manier dan we zouden willen; vanuit huis.

Ik hoop en wens u toe dat u de vrijheid ervaart. En dat u dit viert op 5 mei. Niet samen op een plek maar wel in verbondenheid met elkaar.

Deze tekst is door burgemeester Ellen van Selm voorgedragen in haar online toespraak aan inwoners en nabestaanden van oorlogsslachtoffers in Opsterland.